

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

1.1. Republička radiodifuzna agencija pokrenula je postupak protiv Televizije „B92“ i Televizije „Prva“, zbog emitovanja reklame Državne lutrije Srbije, u kojoj se, po mišljenju Agencije, aludira na grupni seks. „Prema Zakonu o oglašavanju, protiv emitera će biti podnete prijave za privredni prestup i prekršajne prijave, ako nakon njihovog obrazloženja utvrdimo da je došlo do povrede zakona. Najvažnije je da se prekine emitovanje skandaloznog sadržaja, a za takvu odluku potrebno je da se članovi Saveta usaglase“, izjavio je Goran Karadžić, zamenik predsednika Saveta RRA.

Zakonom o oglašavanju predviđeno je da Republička radiodifuzna agencija vrši nadzor nad primenom odredaba tog zakona kojima se uređuje oglašavanje putem televizijskih i radio programa i da donosi bliža pravila o oglašavanju i sponzorstvu na televiziji i radiju. U ranijim izveštajima pisali smo o tome kako je jedan od ključnih problema nadzora upravo činjenica da RRA nikada nije donela bliža pravila o oglašavanju i sponzorstvu na televiziji i radiju. Zakonom o oglašavanju predviđeno je da oglasna poruka ne može da sadrži izjave ili vizuelno predstavljanje kojima se izaziva asocijacija koja se u okolnostima konkretnog slučaja može smatrati nepristojnom, a naročito s obzirom na sadržaj oglasne poruke, način i sredstva oglašavanja, senzibilitet lica kojima je upućena, kao i vrstu oglašivača, aktivnosti, proizvoda ili usluge koja se oglašava. U konkretnom slučaju, ne postoji „vizuelno predstavljanje“ kojim se izaziva asocijacija koja se može smatrati nepristojnom. Postoji, međutim, izjava koja se može shvatiti kao aluzija na grupni seks. Imajući u vidu da su seksualne aluzije kao opšte mesto i više nego često korišćene u marketingu, postavlja se pitanje kako će RRA, ali i sudovi, ukoliko do podnošenja zahteva za pokretanje sudskih postupaka bude došlo, ceniti da li se predmetna oglasna poruka može smatrati nepristojnom shodno okolnostima konkretnog slučaja, a posebno s obzirom na njen sadržaj, način i sredstva oglašavanja, senzibilitet lica kojima je upućena, kao i vrstu oglašivača, aktivnosti, proizvoda ili usluge koja se oglašava, odnosno, u konkretnom slučaju, usluga sportskog on-line klađenja. Opravdan je strah da RRA i sudovi ne raspolažu instrumentima za balansiranu ocenu pristojnosti, odnosno nepristojnosti, a o tome svedoči i činjenica da je ovo

prvi put od usvajanja Zakona o oglašavanju da se ovakvo pitanje povodom oglašavanja na televiziji uopšte postavlja. To pitanje niko nije postavljao ni povodom daleko eksplicitnijih „vizuelnih predstavljanja“ kojima se izazivaju nepristojne asocijacije, npr. za oglašavanje sladoleda. Upravo zato, neophodno je da RRA napokon donese bliža pravila o oglašavanju i sponzorstvu na televiziji i radiju, kako bi se izbegla opasnost da se postupci iniciraju arbitrarno, a nekad čak i kao rezultat pritisaka različitih centara moći. Čini se, naime, da primedbe povodom konkretne reklamne poruke treba posmatrati u širem kontekstu regulacije igara na sreću. Naime, još od usvajanja Zakona o igrama na sreću iz 2004. godine, u Srbiji pravo na priređivanje igara na sreću putem Interneta ima isključivo Državna lutrija Srbije, koja može, uz prethodnu saglasnost vlade, da angažuje operatore radi organizovanja takvih igara. Ova pravila su nešto liberalizovana novim Zakonom o igrama na sreću iz 2011. godine. Do nedavno, na štetu budžeta i omogućavajući enormno odlivanje novca iz Srbije, Državna lutrija Srbije nije koristila svoje monopolsko pravo na priređivanje igara na sreću putem Interneta. Projekat sa jednim od najvećih svetskih operatora on-line klađenja, Sportingbet, koji je oglašavan spornom reklamnom porukom, predstavlja pokušaj da Državna lutrija Srbije uđe na tržište on-line klađenja, te je u tom smislu, u odsustvu dovoljno jasne regulacije oglašavanja na televiziji, reakcije na reklamnu poruku moguće posmatrati i kao pokušaj konkurencije da, kroz pritisak na RRA, utiče na televizije da odustanu od oglašavanja usluge, čime bi se uticalo i na obim njenog korišćenja.

2. Savet za štampu

Komisiji za žalbe Saveta za štampu, od septembra 2011. do kraja juna ove godine, podneto je 25 žalbi na tekstove koji su objavljeni u štampanim medijima. Kako je saopšteno na konferenciji za novinare održanoj 28. juna, Komisija je rešila 14 slučajeva, 4 slučaja se nalaze u proceduri, a ostali nisu ispunjavali uslove da Komisija o njima odlučuje. Od rešenih slučajeva, u četiri je doneta odluka da je prekršen Kodeks novinara, a u svim tim slučajevima reč je o dnevnim novinama „Press“. U ostalim slučajevima, Komisija je našla da Kodeks nije bio prekršen. Od 14 rešenih žalbi, po četiri su bile podnete protiv „Večernjih novosti“ i „Pressa“, tri protiv „Politike“, i po jedna protiv „NIN“-a, „Blica“ i „Vremena“. Četiri žalbe po kojima je postupak još u toku, podnete su protiv „Blica“, „Pressa“, lista „Alo!“ i „Večernjih novosti“.

Istog, 28. juna, Komisija je donela još dve odluke – jednu, kojom je, postupajući po žalbi pesnika Blagoja Bakovića, našla da „Blic“, „Alo!“ i „Press“, objavljivanjem tekstova „Direktoru se svidela knjiga o Noletu koja poziva na klađenje“, „Kad porastem kladiću se na Noleta!“ i „Deco, dajte sve pare na Noleta“, nisu prekršili odredbe Kodeksa novinara Srbije, uz izdvojeno mišljenje člana

Komisije da je Kodeks ipak prekršen objavljivanjem senzacionalističkih naslova koji ne odgovaraju sadržaju tekstova, i drugu, kojom je, postupajući po žalbi urednika antikorupcijskog portala „Pištaljka“, Vladimira Radomirovića, našla da su „Večernje novosti“ prekršile Kodeks novinara Srbije time što su u tekstu „U razvojnoj banci Vojvodine prećutali prljave pare?!“, objavljenom 13.6.2012. u on-line izdanju, odnosno 14.6.2012. u štampanom izdanju, zanemarile obavezu novinara i urednika da poštuju autorska prava i navedu izvor kada informaciju reprodukuju iz drugog izvora. Ono što može posebno da doprinose rastu ugleda Komisije, jeste činjenica da je obe odluke donete 28. juna, donela u roku kraćem od mesec dana od objavljivanja spornih tekstova. U tom roku redovni sud ne bi stigao ni da zakaže prvo ročište, a kamoli i da ga održi, te tako, uzimajući ekspeditivnost postupka u obzir, Komisija za žalbe Saveta za štampu postaje neuporedivo povoljnija opcija onima koji traže moralnu satisfakciju, u odnosu na redovni sud.

DRŽAVNI ORGANI

3. *Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva*

U prošlomesečnom monitoring izveštaju pisali smo o kašnjenju Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva sa objavljivanjem rezultata konkursa za sufinansiranje medijskih projekata u 2012. godini. Naime, pet konkursa za sufinansiranje projekata raspisano je još 1. novembra prošle godine, a rok za podnošenje prijave istekao je 1. decembra 2011. Tek nakon što je 4. maja objavljeno zajedničko saopštenje medijskih i novinarskih udruženja, koja su od Ministarstva tražila informacije o sudbini konkursa, Ministarstvo je 8. maja donelo i objavilo rešenja o raspodeli sredstava na tri od pet raspisanih konkursa. Za preostala dva konkursa, za sufinansiranje projekata – programa iz oblasti javnog informisanja i za sufinansiranje projekata – programa u oblasti javnog informisanja na jezicima nacionalnih manjina, rešenja o raspodeli sredstava doneta su 15. maja i objavljena na sajtu Ministarstva 18. maja, da bi nakon samo dva sata bila povučena bez ikakvog obrazloženja. U junu je, međutim, objavljeno potpuno novo rešenje, navodno doneto 19. juna, koje sadrži potpuno drugačije rezultate konkursa. Konkretno, čak 11 podnosilaca projekata koji su po rešenju od 15. maja, koje je brže bolje uklonjeno sa sajta Ministarstva, dobili gotovo 6 miliona dinara, u novom rešenju od 19. juna nalaze se na spisku podnosilaca kojima sredstva nisu odobrena. Istovremeno, 25 podnosilaca koji po rešenju od 15. maja nisu bili među dobitnicima sredstava, novim rešenjem od 19. juna dobili su nešto preko 6 miliona dinara. Pored ovoga, u jednom slučaju je podnosilac koji je u oba rešenja na spisku dobitnika, novim rešenjem dobio gotovo pola miliona dinara više nego u starom. Ministarstvo

kulture nije dalo nikakvo objašnjenje o tome šta se zapravo dogodilo i zašto se rezultati u dva objavljena rešenja u toj meri razlikuju.

4. Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti potvrdio je u saopštenju objavljenom 4. juna, da je preko ovlašćenih lica otpočeo sa sprovođenjem nadzora nad primenom Zakona o zaštiti podataka o ličnosti kod operatora mobilne telefonije u Srbiji. On je izjavio da je akcija velikog obima, da je započeta u martu ove godine i da je još uvek u toku, kao i da će o rezultatima akcije, pošto ona bude okončana, obavestiti i nadležne i javnost. Akcija obuhvata sve operatore mobilne telefonije, kao i operatore fiksne telefonije sa bežičnim pristupom. Predmet nadzora nije klasično prisluškivanje, već pristup zadržanim podacima o komunikaciji, tzv. logovima poziva, podacima o tome ko je, s kim, kada, koliko dugo, odakle, i kojim sredstvom komunicirao. Poverenik stoji na stanovištu da se i na obradu ovih podataka odnosi ustavna garancija nepovredivosti komunikacija, što je, u krajnjoj liniji, i pozicija Ustavnog suda, potvrđena nedavnom odlukom o neustavnosti određenih odredaba Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji. I pre okončanja nadzora, Poverenik je mogao da saopšti da je broj slučajeva pristupa zadržanim podacima bez naloga suda veoma veliki.

Zakonom o elektronskim komunikacijama propisano je da su operatori dužni da zadrže podatke o elektronskim komunikacijama koji se odnose na izvor i odredište komunikacije, njen početak, trajanje i završetak, vrstu komunikacije, korišćenu opremu, te lokaciju korišćene mobilne opreme. Ovi podaci zadržavaju se za potrebe sprovođenja istrage, otkrivanja krivičnih dela i vođenja krivičnog postupka, u skladu sa zakonom kojim se uređuje krivični postupak, kao i za potrebe zaštite nacionalne i javne bezbednosti Republike Srbije, u skladu sa zakonima kojima se uređuje rad službi bezbednosti Republike Srbije i rad organa unutrašnjih poslova. Kako je zakonima kojima se uređuje rad službi bezbednosti propisano da o tome odlučuju i direktori službi, a ne samo sud, kako to nalaže Ustav Republike Srbije, Poverenik je podnosio i inicijative za ocenu ustavnosti, kako samog Zakona o elektronskim komunikacijama, tako i zakona koji se neposredno odnose na rad službi bezbednosti. Ono zbog čega je ovo pitanje izuzetno značajno za novinare i medije, jeste činjenica da pristup zadržanim podacima obesmišljava zaštitu novinarskih izvora. Naime, Zakonom o javnom informisanju predviđeno je da novinar nije dužan da otkrije podatke u vezi sa izvorom informacije, osim ako se podaci odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela, za koje je zaprećena kazna zatvora od najmanje pet godina.

Nekontrolisan, ili nedovoljno kontrolisan pristup zadržanim podacima, odnosno logovima poziva, koji sadrže podatke o tome s kim, kada, koliko dugo, odakle, i kojim sredstvom je novinar komunicirao, čini da pravo novinara da štiti svoj izvor ostaje samo deklarativno i da se lako zaobilazi. Posledice koje to može imati po slobodu izražavanja, izlišno je obrazlagati.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

5. *Organizacija muzičkih autora srbije – Sokoj*

Nova Tarifa naknada koje naplaćuje Sokoj po osnovu emitovanja muzičkih dela na radio i televizijskim stanicama, koja je stupila na pravnu snagu početkom 2012. godine, a koju je odredio Upravni odbor Sokoja, budući da pregovori sa ANEM-om, kao reprezentativnim udruženjem korisnika nisu urodili plodom, podrazumeva drastično i višestruko povećanje iznosa minimalnih naknada za korišćenje muzičkih dela. Žestoke kritike koje je Tarifa doživela u javnosti, rezultirale su time da je Sokoj ušao u nove pregovore sa ANEM-om, ovoga puta o popustima na Tarifom utvrđene iznose minimalne naknade. Tokom trajanja pregovora, Sokoj stanicama nije ispostavljao fakture. Krajem juna, međutim, stanice su počele da dobijaju račune za januar i februar, obračunate sa manjim popustima od onih o kojima se pregovaralo, iako su pregovori formalno još uvek trajali i iako nijedna strana nije saopštila da ih je prekinula. ANEM se obratio Zavodu za intelektualnu svojinu sa zahtevom da izvrši nadzor nad radom Sokoja na taj način što će utvrditi šta je dovelo do fakturisanja po iznosima u koje nisu uračunati popusti koje je, po saznanjima ANEM-a, Upravni odbor Sokoja već odobrio.

Po novoj Tarifi Sokoja, prosečan iznos naknada koje duguju radio i televizijske stanice, a koje se određuju u procentualnom iznosu od prihoda svake pojedinačne stanice, poskupeo je za 6,67% za televiziju, odnosno 16,67% za radio. Ovo, međutim, nije i najveći problem nove Tarife. Kod minimalnih iznosa naknada, koje faktički plaća tri četvrtine radio i televizijskih stanica u Srbiji, poskupljenje je drastično više. Dok je po prethodno važećoj Tarifi naknada, minimalni iznos naknade za iskorišćavanje autorskih muzičkih dela na televiziji iznosio 9.000 dinara na mesečnom nivou, po novoj, za televiziju, ovaj iznos kreće se u rasponu od 15.400,00 do 66.000, dinara, zavisno od broja stanovnika u zoni pokrivanja i razvijenosti područja u kome televizija emituje program, što predstavlja poskupljenje u rasponu od 71,11% do čak 633,33%, odnosno u proseku, čak 352,22%. Kod radio stanica stvari stoje još gore, budući da se minimalni iznos naknade, umesto dosadašnjih 6.300 dinara mesečno, kreće u rasponu od 15.400,00 do 66.000,

dinara, čime su naknade poskupele između 144,44% i 947,62%, odnosno u proseku, čak 546,03%. Po informacijama koje su tokom pregovora dostavljane ANEM-u, Upravni odbor Sokoja je još 10. maja 2012. godine prihvatio da odobri popuste na minimalnu naknadu do 45%. Takođe, prihvatio je i da takvi popusti ne isključuju primenu popusta od 10% za redovno plaćanje, već predviđenog tarifom, kao ni koeficijente u odnosu na razvijenost regiona u kome se stanica nalazi. Upravni odbor Sokoja je potvrdio da se svi ovi popusti kumulativno primenjuju do ukupnog nivoa od 75% u odnosu na važeću Tarifu naknada. Računima koje je Sokoj ispostavio krajem juna, na primeru stanica u malim mestima u nerazvijenim područjima na jugu ili na istoku Srbije, umesto da te stanice budu dovedene u situaciju da akumuliraju popuste po različitim osnovima do najmanjeg iznosa naknade od 5.500,00 dinara mesečno, fakturisano im je 15.400,00 dinara, uz opciju da se dug smatra izmirenim uplatom od 12.320,00 u jednom kraćem vremenskom periodu. Odgovor na pitanje kako je uopšte došlo do toga da Sokoj fakturiše po iznosima višim od onih koje je Upravni odbor te organizacije odobrio, kao i kakva je uopšte sudbina pregovora o popustima na Tarifom utvrđene iznose minimalne naknade, koji su trajali punih 5 meseci, moraće, kako sada stvari stoje, da utvrđuje Zavod za intelektualnu svojinu.